

A göteborgi szociális csúcstalálkozón kihirdetett Szociális Pillérek magyarországi megítélése

László Gyula¹ – Sipos Norbert²

ABSZTRAKT

A tanulmány a 2017. novemberi, göteborgi szociális csúcstalálkozón elfogadott Szociális Pillérekre fókuszál. Mintegy 20 év telt el a legutóbbi európai szintű szociális jellegű dokumentum kihirdetése óta, a találkozó legfőbb eredménye a három fő téma köré felépített 20 elv és jog melletti elköteleződés az Európai Parlament, az Európai Tanács és az Európai Bizottság részéről. Az egyértelmű európai állásfoglalás ismeretében fontosnak tartottuk, hogy ezzel párhuzamosan egy standard online kérdőíves megkeresésen keresztül mi is felmérjük a Szociális Pillérek hazai megítélését. Egyrészt fontosnak tartottuk tudatosítani a Pillérek létezését, másrészt ki akartuk mutatni, hogy a hazai közvélemény (a válaszadók) hogyan ítélik meg az egyes tényezők fontosságát, mennyire elégedettek azok megvalósulásával, illetve milyen mértékűek az adott fontossági – elégedettségi értékek közötti különbségek. Megállapítható, hogy mindegyik esetben jelentős a negatív különbség megléte, azaz minden fontosabb, mint amennyire megvalósul. Ezen belül is rendkívül alacsonyak a szolidaritásra, a szociális aspektusokra fókuszáló szempontok megítélése. Az eredmények alapján úgy gondoljuk, hogy ez egy nagyon erős jele annak, hogy Magyarországon minden –, a szociális párbeszédben érintett – szereplőnek jelentős erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy mind az állampolgároknak, mind az intézményekben tudatosabbá váljon a 20 göteborgi elv és jog, és határozott lépések történjenek azok megvalósítására.

KULCSSZAVAK: Szociális csúcs, Göteborg, Szociális Pillérek

JEL KÓDOK: J58, J88, K31

¹ László Gyula, PhD, egyetemi tanár, professor emeritus, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, MTA-PTE Összehasonlító és európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport (laszlo@ktk.pte.hu)

² Sipos Norbert, PhD, egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, MTA-PTE Összehasonlító és európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

Bevezetés

Az Európai Unión belül a szociális kérdésekkel való foglalkozás sokáig nem töltött be jelentős szerepet. Jelen tanulmányunkban nem célunk bemutatni ennek teljes, a Közösség kezdetéig visszanyúló történelmi fejlődését, csupán néhány főbb állomást emelünk ki, hogy érzékeltessük az ebben bekövetkezett hangsúlyeltolódásokat.

A legújabb szakasz kezdete a Maastrichti Szerződés (1992) aláírására tehető, és napjainkig tart. Ebben az időszakban erősödött meg a szociális dimenzió azzal a fel- és elismeréssel, hogy a gazdasági és szociális Unió nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők lehetnek. Ennek eredménye a közös szociál- és foglalkoztatáspolitikai törekvések kihirdetése, valamint a szociális párbeszéd erősítése (László, 2007).

Következő állomásként az 1997-es Amszterdami Szerződést érdemes kiemelni, amely beiktatta a Római Szerződés szociálpolitika fejezetébe a Szociálpolitikai Megállapodást. Ösztönzi az egyes tagállamok közötti együttműködés erősítését a teljes, illetve magas foglalkoztatás elérése érdekében, valamint előírja a foglalkoztatás és szociálpolitikához kapcsolódóan az éves tervezést és beszámolást az ún. luxemburgi, nyitott koordinációs mechanizmusok révén. Megjelenik az esélyegyenlőség kérdésköre, a diszkrimináció és a szociális ki-rekesztés elleni harc, valamint a közegészségügy is (European Commission, 1997b).

„Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata” című dokumentum a tagállamok szintjére vetíti le a szociálpolitikai célok eléréséhez szükséges együttműködési kötelezettséget (Cechin-Crista, Mihut, Dobrin, & Blaj, 2013, Official Journal, 2007). A 3. cikk (3) paragrafusa egyértelműen kiemeli a szociális jog közösségi szintű szerepét és prioritásként való kezelését: „Az Unió egy belső piacot hoz létre. Az Unió Európa fenntartható fejlődéséért munkálkodik, amely olyan kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen, árstabilitáson és magas versenyképességű, teljes foglalkoztatottságot és társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságon alapul, amely a környezet minőségének magas fokú védelmével és javításával párosul. Az Unió elősegíti a tudományos és műszaki haladást” (Official Journal, 2012).

A szociális politika Európai Unió-szintű megjelenésének fontos elemei az „AGENDA 2000” és a Lisszaboni Stratégia, amelynek keretén belül a megfelelő szociálpolitika, a foglalkoztatottság és a gazdaság növekedésének elősegítése a legfőbb cél. 2010-ig a világ legdinamikusabban növekvő, versenyképes és tu-

dás alapú piaczgazdaságává kívánták alakítani az Európai Uniót. Ennek elérését a humántőkébe való koherens és konzisztens befektetés biztosítja, hiszen a képzettség megszerzése egyéb kompetenciákat fejleszt, mint például a rugalmasság, a változás elfogadása, a vállalkozási kedv növelése. A 2000-2010 közötti időszakra célul tűzte ki a nők és az idősek foglalkoztatásának növelését, mintegy 20 millió munkahely létrehozását, 3%-os gazdasági növekedést, valamint a 15-64 év közöttiek foglalkoztatási szintjének 70%-ra növelését. Ez utóbbi hangsúlyos megjelenése mögött az áll, hogy a magas szintű foglalkoztatottság hozzájárul több szociális probléma kialakulásának megelőzéséhez, illetve csökkentéséhez (European Commission, 1997a, European Parliament, 2000).

A Lisszaboni Stratégia utáni évek értékelése során számos probléma merült fel, amelyeket a következőkben lehet összefoglalni:

- a megfelelő tagállami megvalósítás, valamint politikai támogatottság hiánya,
- a tagállamok előrehaladási erőfeszítéseinek gyenge monitoringja,
- a foglalkoztatási eszközök és célok nem megfelelő elkülönítése,
- a gazdasági célok és a Lisszaboni Stratégia célkitűzései közötti összhang hiánya (Rodriguez, Warmerdam, & Triomphe, 2010).

Ezeket a problémákat tovább súlyosbította a 2008-as gazdasági világválság, amelyek így összességében lehetetlenné tették a kitűzött foglalkoztatási és szociális célok elérését. Mindezeket figyelembe kellett venni Európa 2010-2020 közötti célkitűzéseinek megfogalmazásakor is, melyek közül három elem a foglalkoztatás- és szociálpolitikához kapcsolódik:

- A 20–64 éves korosztály foglalkoztatási rátájának 69%-ról 75%-ra növelése, amelynek továbbra is eszköze a nők és idősek nagyobb mértékű foglalkoztatása, továbbá a migránsok munkaerő-piaci integrációja.
- 20 millióval csökkenteni a szegénység kockázatának kitétek számát.
- Az iskolából kimaradók arányát 15%-ról 10% alá csökkenteni, valamint a 30-34 évesek 40%-a rendelkezzen felsőoktatási oklevéllel. (European Commission, 2010)

2017. november 17-én, mintegy 20 év után (Amsterdami Szerződés, valamint az Európai Foglalkoztatási Stratégia 1997-ben) ismét szociális csúcstalálkozót tartottak az EU (és az EU tagállamok) vezetői Göteborgban, „Szociális csúcstalálkozó a tisztességes munkafeltételekről és a növekedésről: az EU szociális dimenziójának megerősítése” címmel.

³ A kérdőív elérhetősége: <http://kerdoiv.pte.hu/evasys/online.php?p=Goteborg>

A szociális partnerek, az uniós intézmények vezetői, az állam- és kormányfők, valamint egyéb, szociális kérdésben érintett szereplők folytattak nyílt vitát az Európai Unió polgárai számára kiemelt prioritással bíró, a tisztességes munkafeltételek és a gazdasági növekedés együttes biztosításának lehetőségeiről. Az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság közösen hirdették ki a szociális jogok európai pillérének létrehozását, amellyel egyúttal a három intézmény kiáll a pillérben foglalt 20 elv és jog mellett, és védelmezi azokat.

A Szociális Jogok Európai Pillérét (a továbbiakban Szociális Pillér) Juncker elnök mutatta be először a 2015-ben tartott éwertékelő beszédében. Ezt követően 2017. március 1-jén ismertette az Európai Bizottság az Európa Jövőjét (Future of Europe) bemutató fehér könyvét, majd 2017. április 26-án terjesztette elő a Pillérben megfogalmazott szellemiségnek megfelelő javaslatait (Európai Bizottság, 2017).

A novemberi találkozó fontosságát alátámasztották az Eurobarometer által 2017. szeptember-október között végzett, az Európa Jövőjével kapcsolatos kutatás eredményei is (European Union, 2017). A felmérés szerint a válaszadók 83%-a gondolja úgy, hogy a szabad gazdaságnak és a szociális védelemnek együttesen kell megvalósulnia (39% a legteljesebben egyetért ezzel). 60% ösztönzi az egészségügyi és társadalombiztosítási kérdésekhez kötődő erőteljesebb Uniós fellépést, valamint 64% támogatja a társadalombiztosítási rendszerek harmonizációját.

A Pillérek kihirdetésének az a célja, hogy iránymutatóként szolgáljon a közösség szintjén kitűzött foglalkoztatási és szociális célok eléréséhez. Alapvetően az EU28 összes országa aláírta saját magára kötelezően alkalmazandóan, ugyanakkor bárki más is csatlakozhat a megvalósításához. A tagállamok szempontjából a pillérek tiszteletben tartják az Unió összes népének kultúráját, hagyományait és nemzeti identitását, valamint a szubszidiaritás elve alapján a szociális rendszer alapvető keretét.

Megítélésünk szerint mindaz, ami a Szociális Pillérben megjelenik, nemcsak „úgy általában”, európai hírként érdekes, hanem konkrétan is. Egyrészt fontosnak tartottuk minél szélesebb körben tudatosítani azt, hogy az EU-nak léteznek Szociális Pillérei. Másrészt ezen belül fontosnak tartottuk felmérni azt, hogy a Szociális Pillérek egyes elemeiről mi a hazai vélemény, elsősorban a potenciálisan leginkább érintettek, vagyis a fiatalok és a munkavállalók körében. Az ő véleményük fontos egyrészt a Szociális Pillér megvalósításában illetékes hazai politika-készítők, másrészt az érintettek érdekképviseletei számára.

Mindezek figyelembe vételével döntöttünk úgy, hogy a Göteborgban elfogadott pillérek körében standard kérdőíves felmérést folytatunk Magyaror-

szágon. A kérdőívben a három tématerület (I. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz; II. méltányos munkafeltételek; III. szociális védelem és társadalmi befogadás) köré csoportosított 20 kérdéshez kapcsolódóan, azok fontosságának mértékét és az azokkal való elégedettség szintjét értékeltettük egy 1-10-es skálán.

Előzetes hipotézisünk – nem véletlenül – beigazolódott, azaz minden esetben lényegesen magasabb a fontosság, mint az elégedettség, ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy az eltérés mértéke a meghatározó elem egy ilyen típusú vizsgálat során. Minimálisan két tényező, az életkor és iskolai végzettség bevonását tartottuk lényegesnek a kereszthatások kimutatására.

A kérdőívet öt forráson keresztül terjesztettük 2018. március 4.-június 8. között:

- A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Érdekegyeztetés c. BA-kursusának hallgatói,
- A Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet Facebook oldala,
- A Munkaügyi Kapcsolatok Társasága Facebook oldala,
- Az I. Farkas Ferenc Nemzetközi Tudományos Konferencia résztvevői,
- A Vasas Szakszervezeti Szövetség tagsága számára. Ez utóbbi esetben külön köszönjük Benke Norbert regionális ügyvivő segítségét, a válaszadás ösztönzése érdekében tett erőfeszítéseit.

A kérdőívet összesen 263 fő válaszolta meg, ami a fentiek szerint megszólított több ezer főhöz viszonyítva alacsony válaszadási hajlandóságot mutat. Ezt egyik oldalról „normálisnak” tekinthetjük, mert az online megkérdezések találati aránya máshol is igen alacsony. Másik oldalról viszont abban bízunk, hogy a témakör szociális jellege, a válaszadó személyre is kiható tartalma nagyobb aktivitást indukál majd. Ebben csalatkoznunk kellett, és ez érvényes a konferencián résztvevő akadémiai szférára és a szakszervezeti aktivistákra is.

Úgy gondoljuk, ez alapvetően nem a Szociális Pillérek *európai* dimenziójának szól, mert bár a Pillérek európaiak, az érintettség ettől függetlenül – elvileg legalábbis – mindenkinél nemzeti is, személyes is. Itt sokkal inkább – a választ adók értékítélete alapján – a véleménynyilvánítástól való tartózkodás, a passzivitás (közömbösség, esélytelenség, reménytelenség) megnyilvánulását érezzük.

Továbbá a 263 válaszadó közül sem mindenki értékelt mindegyik szempontot, ezért az egyes elemzések bemutatása során külön-külön tüntetjük fel az elemszámokat.

Az elemzés eredményei

Válaszadóink önként töltötték ki a Pécsi Tudományegyetem honlapján keresztül elérhető online kérdőívet³, a 263 kitöltő így véletlenszerűen állt össze, nem követett semmilyen rétegzett mintát. Felmérésünket nem is tekintjük reprezentatívnak, de úgy gondoljuk, hogy az elemszám elég magas ahhoz, hogy az eredményeket figyelemre méltónak tekinthessük.

Az életkor szerinti megoszlás viszonylag kiegyensúlyozott. A válaszadók kétharmada minden bizonnyal a munka világának résztvevője, közvetlen tapasztalattal a Szociális Pillérekben megfogalmazott kérdésekben. A témakör jellegéhez képest a legfiatalabbak nagyobb, egynegyed részaránya annak eredménye, hogy az egyetemisták körében is propagáltuk a kérdőív kitöltését. Örültünk annak is, hogy közel egytizedes aránnyal az idősebb korosztály tagjai is szerepelnek a válaszadók között.

A válaszadók végzettség szerinti struktúrájában nagyon felülreprezentált a felsőfokú végzettséggel rendelkezők köre, és nagyon hiányzik a középfokú végzettséggel sem rendelkezők jelentős sokaságának a véleménye. Ez utóbbi minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy egy online felmérés felhívása eleve minimális valószínűséggel jut el hozzájuk, és ha igen, akkor is nagyon távolinak érzik azt mindennapi világuktól, nem kívánnak nyilvánosan véleményt mondani. Pedig ez az a kör, amelynek viszonylag a leggyengébb a társadalmi/munkaerőpiaci pozíciója, érdekérvényesítő képessége, így vélhetően a leginkább rászorulna a Szociális Pillérekben megfogalmazott szolgáltatásokra. Ez pedig a magasabb végzettségűek – velük szemben is érvényesítendő – felelősségét erősíti.

1.1. A tényezők fontosságának értékelései

A fontosság megítélésénél teljesen természetes jelenség, hogy a tényezők értékeit igen magasra értékeli a válaszadók, hiszen alapvetően az elvárásokkal kapcsolatban erőteljesebbek az igények. A legalacsonyabb érték is (**lakhatás** és segélynyújtás a hajléktalanok számára) 8,33-as átlaggal szerepel. A módusz minden kérdésnél a 10-es, miközben a medián is csak négy esetben megy ez alá eggyel.

Göteborg – a szociális jogok fontossága	n	Átlag	Medián	Módusz	Szórás
16. Egészségügyi ellátás	262	9.72	10	10	1.18
6. Bérek	261	9.69	10	10	1.09
11. Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	262	9.59	10	10	1.21
15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak	262	9.50	10	10	1.37
1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	262	9.41	10	10	1.38
10. Egészséges, biztonságos munkakörnyezet; adtvédelem	261	9.40	10	10	1.26
9. A munka és a magánélet közötti egyensúly	259	9.34	10	10	1.31
20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés	261	9.18	10	10	1.57
7. Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	262	9.16	10	10	1.44
18. Tartós ápolás-gondozás	257	9.15	10	10	1.50
2. Nemek közötti egyenlőség	261	9.13	10	10	1.94
5. Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás	262	9.12	10	10	1.60
3. Esélyegyenlőség	262	9.08	10	10	1.84
17. A fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadása	261	9.08	10	10	1.66
12. Szociális védelem	261	8.92	9	10	1.56
8. Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	261	8.90	10	10	1.62
4. A foglalkoztatás aktív támogatása	261	8.73	9	10	1.71
13. Álláskeresési járadék	261	8.65	9	10	1.81
14. Minimumjövedelem	262	8.64	10	10	2.13
19. Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	262	8.33	9	10	2.03

1. táblázat: A Szociális Pillérek tényezőinek fontossága Magyarországon (átlag szerint csökkenő sorrendben)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Nem újdonság, inkább „csak” megerősítés az, hogy a válaszadók a munka világához közvetlen kötődő, mindenkit személyesen is érintő két tényezőnek, az **egészségügyi ellátásnak** és a béreknek tulajdonítják a legnagyobb fontosságot. A következő két tényező az életpálya két kritikus „végpontja”, a **gyermek-ellátás** és az **időskori ellátás**. Ezekről elmarad, de még így is a rangsor ötödik helyére került az **oktatás és képzés** (vagyis az iskolarendszerű oktatás és a felnőttképzés).

A másik irányból nézve, összességében, a felmérés alapján a Szociális Pillérek relatíve legkisebb fontossággal bíró tényezőinél a **hajléktalanok** problémájának megoldása került az utolsó helyre, ennek háttérben az állhat, hogy az ő helyzetük is kevesebbet érint meg közvetlen, a szolidaritás pedig igen gyakran nem terjed ki erre a csoportra. A **minimumjövedelem** garantálása sem számít fontos tényezőnek a magyar munkaerőpiacon, minden bizonnyal azért, mert azt ugyancsak politikai kérdésnek tekintik. A minimálbérben részesülők esetében azért, mert a hivatalos összeg változását a tényleges nettó jövedelem nem feltétlen követi, ha annak arányában változnak egyes esetekben a munkafeltételek, máshol a hivatalos és „nem-hivatalos” juttatások belső arányai. A minimálbér felett keresőkre pedig nem gördül tovább az emelés, igen gyakran „csak” a bérszála összenyomódását érzékelik.

Ehhez hasonló az álláskeresői járadék fontosságának megítélése: a munkanélküliség csökkenő arányával párhuzamosan mérséklődik az érintettek köre, és ezek szerint már azt is „beárzta” a hazai közvélemény, hogy a hazai járadékszint európai összehasonlításban kritikusan alacsony. A foglalkoztatási szint is évek óta emelkedik, egyre hangosabbak a munkaerőhiányt jelző vélemények, így az **aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök** alkalmazása is inkább csak azoknak a munkáltatóknak fontos, akik élni tudnak/akarnak valamilyen támogatással.

Nem újdonság, de az érdekképviseltek számára ugyancsak fontos jelzés, hogy a válaszadók az ötödik legalacsonyabb fontosságot ítélték a **szociális párbeszédnek**, az érdekegyeztetésnek. Amíg ezt a munkavállalói attitűdöt nem sikerül átalakítani, nemigen várható nagyobb aktivitás, támogatottság és eredményesség az érdekegyeztetésben (1. táblázat).

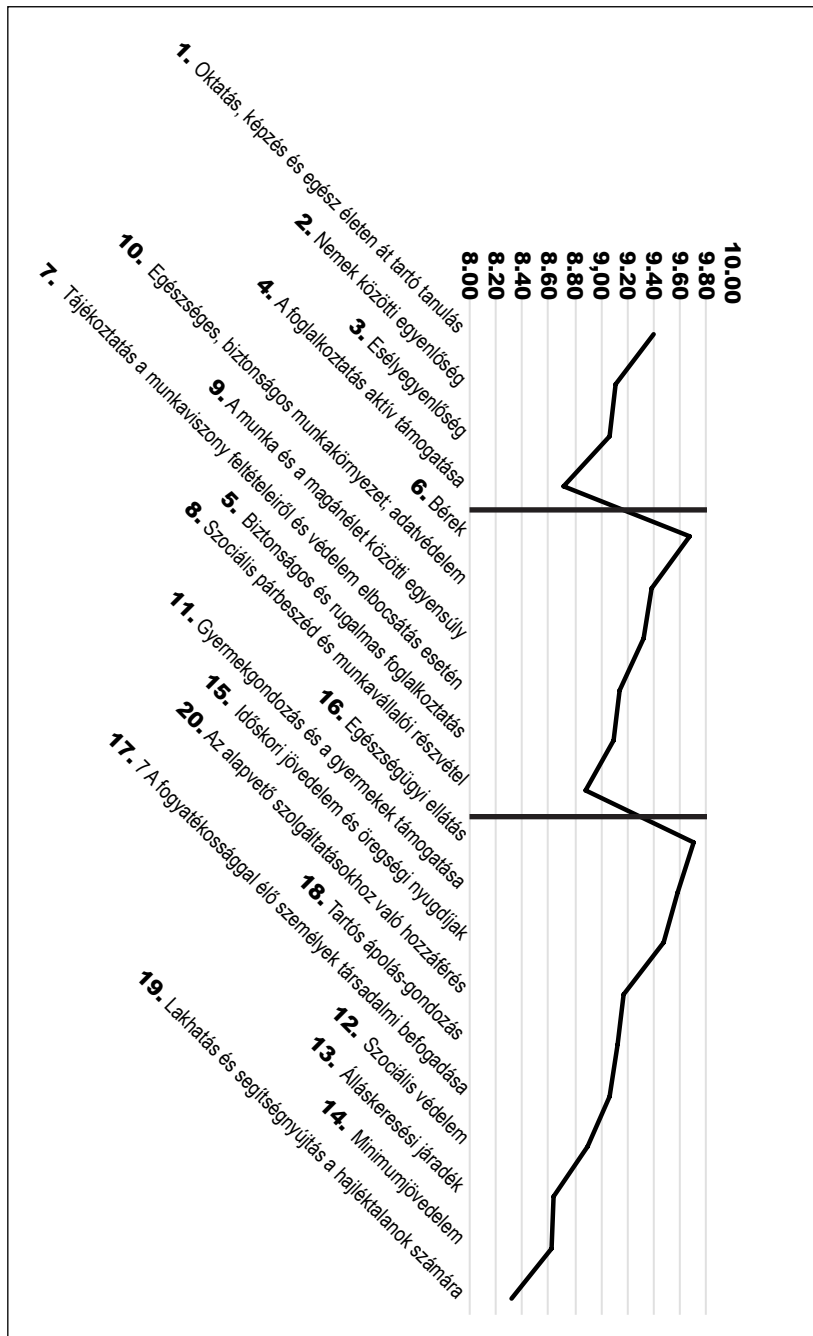
Ezt követően érdemes megvizsgálni az egyes blokkok, csoportok tendenciáit is (1. ábra). Az I. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz csoportban a négy kérdés közül csupán az egyik, a **foglalkoztatás aktív támogatásának átlagértéke** ment 9 alá, miközben legmagasabbra az **oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás (LLL) tényezőt** minősítették. A II. méltányos munkafeltételek csoportban már némileg nagyobbak a különbségek,

igaz, hogy itt is csak az egyik tényező lett 9-esnél alacsonyabb. A csoporton belüli sorrend iránymutatóként szolgál, a **bérek** elsőbbsége, a munkahelyhez kapcsolódó **egészség és biztonság**, valamint a **munka-magánélet egyensúlya** az egyéni érdekek előtérbe helyezését jelzik. A **rugalmasság** és a **szociális párbeszéd** kevésbé fontos volta emellett a mások érdekeinek (munkáltató, kollégák) kevésbé hangsúlyos elismerését, érvényesítésének támogatását, a mások iránti szolidaritás alacsonyabb szintjét is jelenti. A III. szociális védelem és társadalmi befogadás csoportban jelenik meg a legexplicitebben az előbb említett ellentét. Már négy tényező is a 9-es átlag alá csökken, és ugyancsak **az átlagos munkavállaló** életében valószínűsíthető elemek jelennek meg magasabb értékekkel, míg az alacsonyabb társadalmi státuszú, a hátrányosabb helyzetben lévő csoportokhoz kapcsolódó elemek alacsonyabbakkal. (1. ábra)

Életkor szerinti bontásban szinte minden tényező esetében a legfiatalabbak adták a legalacsonyabb értékeket, valamint a 46-65 éves korcsoport a legmagasabbakat. Ez utóbbiaknál egyedül az **egészségügyi ellátás**, az **időskori jövedelem** és **öregségi nyugdíjak**, valamint a **fogyatékosággal** élő személyek társadalmi befogadása tényezőknél lettek alacsonyabb átlagértékek. Szignifikáns eltérés összesen hét esetben azonosítható (3, 7, 8, 12, 13, 18, 19 kérdések). A legmagasabb iskolai végzettség oldaláról megközelítve jellemző, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűek értékelték magasabbra az egyes tényezők fontosságát, ugyanakkor összesen 4 válaszadó tartozik ebbe a kategóriába, ezért nem tekinthető relevánsnak. A középfokú és felsőfokú végzettségűek átlagértékei között a 4., 7-8., 12-13. és a 18-19. kérdéseknél szignifikáns a különbség, a magasabb képzési szinttel rendelkezők javára. A végzettség szintjei alapján a középfokúaknál látható egyedül 8-asnál alacsonyabb érték. (2. táblázat)

A fontosságí sorrendben a 66 év alatti korosztályok egyaránt az **egészségügyi ellátást** és a **bérek**et helyezték a rangsor élére. A különbség „csak” annyi (de ez érthető), hogy a 25 év feletti a **gyermekgondozást**, **gyermek-támogatást** tekintik a harmadik legfontosabbnak, míg a fiatalabbakat ez a probléma még nem érinti, így ott a **munkakörnyezettel szembeni elvárások** kerültek előtérbe. Igencsak érdekes a nyugdíjkorhatár feletti ettől eltérő értékítélete, amelyben minden bizonnyal már nem a saját korosztályuk, hanem a fiatalabbak lehetőségeinek mérlegelése jelenik meg: az **oktatás** és a **gyermekgondozás**, majd harmadikként a **bérek** szerepelnek a rangsor élén.

A legkevésbé fontos tényezőkben nincs nagy különbség a korosztályok között: a **hajléktalanok támogatását**, a **minimumjövedelmet** és a **foglalkoztatói támogatásokat** sorolják ide.

1. ábra: A Szociális Pillérek tényezőinek fontossága Magyarországon (kérdésblokkonként átlag szerint csökkenő sorrendben)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Göteborg kérdésekkel kapcsolatos fontosság Élektori bontás	25 éves vagy fiatalabb	26-45 éves	46-65 éves	66 éves vagy idősebb	Átlag
1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	9.34	9.37	9.37	9.85	9.41
2. Nemek közötti egyenlőség	8.90	8.77	9.42	9.38	9.13
3. Esélyegyenlőség	8.85	9.05	9.16	9.42	9.08
4. A foglalkoztatás aktív támogatása	8.13	8.65	9.12	8.85	8.73
5. Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás	9.12	8.87	9.24	9.19	9.12
6. Bérek	9.64	9.79	9.67	9.62	9.69
7. Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	8.36	9.50	9.44	9.23	9.16
8. Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	7.85	8.95	9.38	9.58	8.90
9. A munka és a magánélet közötti egyensúly	9.21	9.40	9.44	9.12	9.34
10. Egészséges, biztonságos munkakörnyezet; adatvédelem	9.42	9.39	9.43	9.23	9.40
11. Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	9.34	9.74	9.60	9.85	9.59
12. Szociális védelem	8.37	8.92	9.18	9.24	8.92
13. Álláskeresői járadék	7.79	8.66	9.14	8.81	8.65
14. Minimumjövedelem	8.40	8.56	8.83	8.62	8.64
15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak	9.37	9.71	9.53	9.15	9.50
16. Egészségügyi ellátás	9.79	9.87	9.66	9.42	9.72
17. A fogyatékossgal élő személyek társadalmi befogadása	8.85	9.05	9.28	8.88	9.08
18. Tartós ápolás-gondozás	8.60	9.16	9.44	9.38	9.15
19. Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	7.70	8.24	8.71	8.58	8.33
20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés	9.12	9.23	9.21	9.12	9.18

2. táblázat: A Szociális Pillérek tényezőinek fontossága Magyarországon (legmagasabb iskolai végzettség szerinti bontásban)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Ennek ellenére jelentős megítélésbeli különbségek is kimutathatóak. A fiatalok – korukból, munkaerőpiaci tapasztalataikból is következően – több tényezőnek is sokkal kisebb fontosságot tulajdonítanak, mint az idősebbek. Ez utóbbiak körén belül pedig elég változó a fontosságok megítélése: más és más tényezőknek adnak nagyobb jelentőséget, ami minimum azt jelenti a társadalompolitika számára, hogy az egyes korosztályoknak szánt szolgáltatásokat is ennek megfelelően kell majd differenciálni.

A legmagasabb prioritások megítélésében nincs végzettségtől függő érdemi különbség: a közép- és a felsőfokú végzettségűek egyaránt az **egészségügyi ellátást**, a **béreket**, illetve a **gyermekgondozást** tekintik a legfontosabbaknak. Lényegében azonosak a legalacsonyabb fontosságúaknak ítélt tényezők is: a **foglalkoztatási támogatások**, a **minimumjövedelem** és az álláskeresői járadék, a sort pedig a **hajléktalanok támogatása** zárja.

A tényezőkkel kapcsolatos elégedettség értékelések

Ahogy már korábban megemlítettük, természetes tendencia az egyes elemek fontosságát magasra/magasabbra értékelni, ezzel együtt az is igaz, hogy az elégedettséget, főként a hard tényezőket alacsonyabb számok jellemzik. Az eredmények alátámasztják ezen előzetes várakozásainkat. A legmagasabb átlag 5,19, amelyet az **egészséges, biztonságos munkakörnyezet, adatvédelem** tényező kapott, ugyanakkor akad négy eset, amikor 4-es értéknél alacsonyabb lett az átlag. Az értékelési skála közepe, illetve annál lejjebbi átlagok negatív képet festenek a Szociális Pillérek magyarok általi megítélésével kapcsolatban.

A módusz egy-egy esetben 7-es és 6-os, miközben 5 tényezőnél is a legalacsonyabb választ adták a legtöbben. Ezzel párhuzamosan, ezt megerősítve igaz, hogy a medián értékek is a negatívabban megítélt tényezőknél lettek alacsonyabbak. Érdekes, ugyanakkor – a válaszadók összetétele alapján különösen is – figyelemre méltó, hogy a válaszadók az általános tapasztalatokkal ellentétben nem a **bérek**-kel a legelégedetlenebbek (3,72), némileg ennél is alacsonyabb az **egészségügyi ellátás** (3,45) átlaga. A sorrend talán nem független attól, hogy a válaszadók többsége felsőfokú végzettségű, a munkaerőpiacon a nagy átlagnál stabilabb pozícióval rendelkező. Bármelyik oldalról nézzük, a jelenlegi Munka törvénykönyv szakmai megítélése az, hogy abban erősebb a rugalmasság, mint a stabilitás, erősebb a munkáltatói, mint a munkavállalói érdekek védelme. Ennek ellenére épp a **stabilitással**, az **egyenlőséggel** és **szociális védelemmel** a leginkább elégedettek a válaszadók.

Az elégedetlenség oldaláról közelítve legalacsonyabb elégedettség szintjéhez kapcsolódó tényezők között vannak olyanok, amelyeket ezzel párhuzamosan

Göteborg – a szociális jogokkal való elégedettség	n	Átlag	Medián	Módusz	Szórás
10. Egészséges, biztonságos munkakörnyezet; adatvédelem	259	5.19	5	7	2.34
7. Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	259	5.05	5	5	2.41
2. Nemek közötti egyenlőség	258	5.00	5	5	2.54
12. Szociális védelem	259	4.93	5	5	2.25
20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés	260	4.89	5	5	2.41
5. Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás	257	4.81	5	3	2.39
11. Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	260	4.74	4	4	2.51
1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	259	4.71	4	3	2.47
9. A munka és a magánélet közötti egyensúly	260	4.70	5	6	2.50
4. A foglalkoztatás aktív támogatása	257	4.60	5	5	2.25
8. Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	258	4.60	5	5	2.46
3. Esélyegyenlőség	257	4.49	4	5	2.42
13. Álláskeresési járadék	257	4.34	4	5	2.43
17. A fogyatékossgal élő személyek társadalmi befogadása	259	4.21	4	3	2.40
18. Tartós ápolás-gondozás	253	4.19	4	2	2.39
15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak	260	4.07	4	1	2.53
19. Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	258	4.00	4	1	2.38
14. Minimumjövedelem	259	3.97	3	1	2.63
6. Bérek	260	3.72	3	1	2.52
16. Egészségügyi ellátás	259	3.45	3	1	2.51

3. táblázat: A Szociális Pillérek tényezőikkel való elégedettség Magyarországon (átlag szerint csökkenő sorrendben)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

mosan a válaszadók nem is tartottak fontosnak (a hajléktalanok problémájának megoldása, a minimumjövedelem), vagyis ezek nem érték el az ingerküszöböt. Ezzel szemben az elégedettségi rangsor utolsó két tényezője (bérek, egészségügyi ellátás) a fontossági rangsor élén áll, ezek tehát különösen érzékeny és rossznak ítélt tényezők. (3. táblázat)

Az egyes kérdéseknél az I. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz csoportnál azonosítható a többihez képest magasabb értékelés. Úgy tűnik, hogy a **nemek** közötti különbségek csökkentése relatíve elfogadhatóbb, ezután az **LLL** tényezőkhöz való hozzáférés, a **foglalkoztatás aktív támogatása** következnek. A II. méltányos munkafeltételek csoportban található a három, 5-ösnél magasabb átlag közül kettő. Az **egészséges munkakörnyezet**, valamint a **munkaviszony feltételeiről** tényezők után következik a **flexicurity (rugalmas biztonság)**, a **work-life balance (a munka és magánélet egyensúlya)**, ugyanakkor a **szociális párbeszéd** mértéke már csupán 4,60. A fontossági értékeléseknél azonosítható, mások felé irányuló alacsonyabb szolidaritás itt a témakörrel kapcsolatos még alacsonyabb elégedettséggel párosul. A III. szociális védelem és társadalmi befogadás csoport is nagyrészt leképezi a fontosság részletezésénél tett megállapításunkat, azaz azok a tényezők kaptak alacsonyabb értékeket, amelyek az alacsonyabb társadalmi státuszú, hátrányosabb csoportokat érintenek. Mindezek alapján, annak ellenére, hogy jellemzően kevésbé is fontosak, mégis alacsonyabb az elégedettség mértéke is.

Életkor szerinti bontásban markánsak az eltérések, minden esetben a legfiatalabb csoport adta a legmagasabb értékeket, míg a nyugdíjasok a legalacsonyabbakat. A középső két csoport tagjai átlag körüli elégedettségi szintet jelöltek meg. A 25 éves vagy fiatalabb csoport az **egészséges, biztonságos munkakörrel**; a tájékoztatás a **munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátással** elégedettek, 6-os feletti átlagok azonosíthatóak. Nincs sokkal lemaradva a **biztonságos** és rugalmas foglalkoztatás, a **szociális védelem**, valamint a **nemek közötti egyenlőség** sem. Ezek alapján úgy néz ki, hogy az Európai Unión belül is prioritásként kezelt tényezőket viszonylag jónak értékelik, érzik a hatását, ugyanakkor meglehet, hogy ez a karrierük kezdetére, az ehhez kapcsolódó lehetőségek meglétére vezethető vissza. Legkevésbé az **egészségügyi ellátással**, a **bérekkel**, a **lakhatás** és segítségnyújtás a hajléktalanok számára tényezőkkel elégedettek. A már nyugdíjasok körében a **munkaviszony feltételeiről való tájékoztatás** a legmagasabb (4,04), majd a **nemek közötti egyenlőséget** jelölik (3,92) meg. Az első tényező az egyetlen, ami 4-es átlagérték feletti, ugyanakkor ez nem meglepő, mivel a nyugdíj melletti munkavégzés feltételei szigorúak, figyelni kell a nyugdíjjogosultság megtartására is. Négy

tényezőnél is található 3-asnál alacsonyabb átlag, valamint ők az egyetlen csoport, ahol a **bérek** nem jelenik meg a három legalacsonyabb között. Legkevesbé a **minimumjövdelemmel**, a **szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel**, az **álláskeresési járadék**, valamint az **esélyegyenlőség** szociális tényezők szintjét tartják megfelelőnek. Érdeemes kiemelni, hogy a 20 elemből csupán 5-nél (6., 15-17., 19.) nem azonosítható jelentős eltérés.

Ez a munkaerőpiacnak azt a szakadozottságát is mutatja, hogy a fiatalok – még kevesebb munkatapasztalattal – optimistábbak és elégedettebbek, több a várakozás is bennük, míg a 65 év felettiek véleménye – a munkaképes kor vége felé közeledve, onnan visszatekintve – ennek ellenkezője. A közöttük élő 26-45 éves és 46-65 éves korosztályok véleménye viszont eléggé egybecsengő.

A legmagasabb iskolai végzettség szerinti vizsgálódásnál a fontosságnál látható tendencia azonosítható, azaz az alapfokú végzettségűek magas értéket adtak (de csak 4 fő), miközben a felsőfokú végzettségűek szuboptimálisnak tartják a fontosságnál általuk jellemzően magasabbra értékelt elemek megvalósulását. Összesen 4 esetben szignifikáns az eltérés (3., 6., 12., 18.) a középfokúak javára. (4. táblázat)

A három legmagasabb elégedettséget kiváltó tényező között mindkét végzettségi csoportban szerepel az **egészséges, biztonságos munkakörnyezet** és a **nemek közötti egyenlőség**. A különbség az, hogy a középfokúak a **szociális védelmet**, a felsőfokúak a **tájékoztatást és elbocsátás elleni védelmet** sorolták a második helyre.

A legalacsonyabb elégedettségi szintet mindkét csoport az **egészségügyi ellátásnál** és a **béreknel** fogalmazta meg, csak a harmadik helyen van különbség: a középfokúaknál a **minimumjövdelem**, a felsőfokúaknál a **tartós ápolás-gondozás** tényezők kerültek erre a helyre.

Ez ugyanakkor azt is jelenti, hogy a középfokú végzettségűek azok, akik inkább elégedettek, és a felsőfokú végzettségűek azok, akik kritikusanabban ítélik meg a szociális jogok megvalósulását.

A tényezőkkel kapcsolatos fontossági és elégedettség értékelések GAP elemzése

Ahogy a fontosság és elégedettség elemeknél már kiemeltük, természetesen tekintjük az azonosított tendenciákat. Éppen ezért folyamodtunk GAP elemzéshez, mivel az egyes szintek mértéke mellett inkább ezt tekintjük elsődlegesen meghatározó körülménynek, tényezőnek.

Ilyen mértékű különbségeknél kivétel nélkül mindenhol szignifikáns az eltérés (páros t-próba értékei mindenhol $p=0,000$). A legnagyobb különbség az

Göteborg kérdésekkel kapcsolatos elégedettség Élektori bontás	25 éves vagy fiatalabb	26-45 éves	46-65 éves	66 éves vagy idősebb	Átlag
1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	5.12	4.85	4.73	3.27	4.71
2. Nemek közötti egyenlőség	5.82	5.26	4.58	3.92	5.00
3. Esélyegyenlőség	5.16	4.67	4.32	2.96	4.49
4. A foglalkoztatás aktív támogatása	5.31	4.48	4.48	3.54	4.60
5. Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás	5.88	4.66	4.55	3.46	4.81
6. Bérek	4.12	3.69	3.61	3.15	3.72
7. Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	6.03	4.93	4.75	4.04	5.05
8. Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	5.72	4.52	4.38	2.77	4.60
9. A munka és a magánélet közötti egyensúly	5.37	4.47	4.60	3.88	4.70
10. Egészséges, biztonságos munkakörnyezet; adatvédelem	6.17	4.89	5.11	3.69	5.19
11. Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	5.48	4.61	4.70	3.35	4.74
12. Szociális védelem	5.84	4.60	4.81	3.80	4.93
13. Álláskeresői járadék	5.56	3.97	4.15	2.88	4.34
14. Minimumjövedelem	4.60	4.07	3.82	2.69	3.97
15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak	4.72	3.79	3.97	3.50	4.07
16. Egészségügyi ellátás	3.91	2.90	3.57	3.12	3.45
17. A fogyatékossgal élő személyek társadalmi befogadása	4.79	4.16	4.05	3.50	4.21
18. Tartós ápolás-gondozás	5.27	4.05	3.82	3.21	4.19
19. Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	4.48	3.92	3.99	3.04	4.00
20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés	5.69	4.85	4.70	3.69	4.89

4. táblázat: A Szociális Pillérek tényezőikkel való elégedettség Magyarországon (legmagasabb iskolai végzettség szerinti bontásban)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

egészségügyi ellátás (-6,27) elemnél azonosítható, ki kell emelnünk, hogy ez rendkívül magas az alkalmazott skálán. Továbbá csaknem 6-os mértékű az eltérés a **bérek** (-5,96), és szintén 5-ös feletti az **időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak** esetében (-5,43). A legkisebb eltérés is -3,99, ami a **szociális védelem** tényezőnél látható. A többinél 4 és 5 közötti a különbség. (5. táblázat)

Az I. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz csoportban az **LLL**-nél a legnagyobb az eltérés, de az **esélyegyenlőség** is csaknem hasonló mértékű. A másik két tényezőnél ezekhez képest alacsonyabb a különbség. A II. méltányos munkafeltételek csoportban kiugróan magas a **bérek**nél a távolság, ezt követően az **egészséges, biztonságos munkakörnyezet, adatvédelem** jön, a többi érték hasonló nagyságrendben mozog. A III. szociális védelem és társadalmi befogadás csoport a legellentmondásosabb, itt viszonylag alacsonyabbak a fontosságok, részben erre vezethető vissza a legalacsonyabb eltérés megjelenése, ugyanakkor itt azonosítható a legnagyobb mértékű különbség is.

Életkor szerinti bontásban az eltérés mértékét vizsgálva kimutatható, hogy az **egészségügyi ellátás** egyedül a nyugdíjasok körében nem mutatja a legmagasabb különbséget. A nyugdíjasok sokkal negatívabban ítélik meg a **szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel** (-6,81), az **oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás** (-6,58), a **gyermekgondozás** és a gyermekek támogatása (-6,50), az **esélyegyenlőség** (-6,46) és a **bérek** (-6,46) kérdéseket. Számukra a legkisebb érzékelt különbségeket a **tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén** (-5,19), a **munka és magánélet közötti egyensúly** (-5,23), valamint a **foglalkoztatás aktív támogatása** (-5,31) elemek jelentik. Az eddigiek alapján nem meglepő, hogy a legnagyobb eltérések – az **egészségügyi ellátás** tényező kivételével – náluk adódnak.

Ennek komplementereként a 25 évesek vagy fiatalabbak érzékelik a legkisebb különbségeket. A legfiatalabb csoport esetében az **egészségügyi ellátásnál** a legjelentősebb az eltérés (-5,88), ezt követik a **bérek** (-5,48), az **időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak** (-4,66), az **oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás** (-4,23). Leginkább a **szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel** elemet érzékelik a leginkább megvalósulóknak (-2,13), de ugyanúgy 3-as különbség-érték alattiak az **álláskeresői járadék** (-2,26), a **tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén** (-2,33), a **szociális védelem** (-2,54) és a **foglalkoztatás aktív támogatása** (-2,82). Ennél a pontnál ki kell emelnünk, hogy ezek egyrészt alapvetően általuk kevésbé fontosnak megítéltek, másrészt a kezdeti karrier, munkaerő-piaci kilépés szakaszában személyesen kisebb mértékben megélt elemeknek minősíthetők. A négy korcsoport között 6 tényezőnél (6., 9., 14-18. kérdések) azonosítható statisztikailag szignifikáns eltérés.

Göteborg – a szociális jogokhoz kapcsolódó GAP értékek	F	E	GAP
12. Szociális védelem	8.92	4.93	-3.99
7. Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	9.15	5.05	-4.10
4. A foglalkoztatás aktív támogatása	8.71	4.59	-4.11
2. Nemek közötti egyenlőség	9.12	5.00	-4.12
10. Egészséges, biztonságos munkakörnyezet; adatvédelem	9.41	5.19	-4.22
20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés	9.18	4.88	-4.29
8. Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	8.90	4.60	-4.30
5. Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás	9.11	4.81	-4.30
19. Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	8.32	4.00	-4.31
13. Álláskeresési járadék	8.68	4.34	-4.34
3. Esélyegyenlőség	9.07	4.49	-4.59
9. A munka és a magánélet közötti egyensúly	9.33	4.69	-4.64
14. Minimumjövedelem	8.64	3.97	-4.68
1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	9.41	4.71	-4.69
11. Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	9.59	4.74	-4.85
17. A fogyatékossgal élő személyek társadalmi befogadása	9.07	4.21	-4.86
18. Tartós ápolás-gondozás	9.18	4.20	-4.98
15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak	9.50	4.07	-5.43
6. Bérek	9.68	3.72	-5.96
16. Egészségügyi ellátás	9.72	3.45	-6.27

5. táblázat: A Szociális Pillérek tényezőkkel való F-E értékek Magyarországon, GAP (GAP szerint növekvő sorrendben)

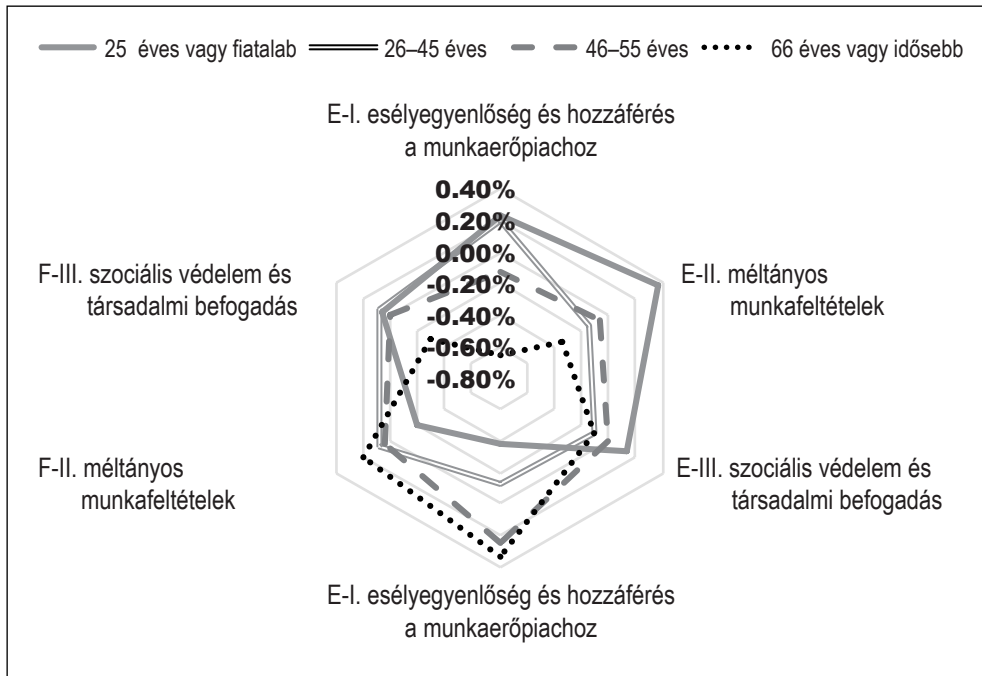
Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Legmagasabb iskolai végzettség szerint vizsgálva a kérdéseket, a korábban a fontosságnál és az elégedettségénél kiemelt sajátosságokból adódik, hogy a felsőfokú végzettségűeknél lényegesen nagyobbak a különbségek, mint a középfokú végzettségűeknél. A legfeljebb alapkokuaknál jelentős a szóródás mértéke is, ez az alacsony válaszadási arányukból is adódik. A középfokú és felsőfokú végzettség átlagértékei között a 3-4., 8. és a 12-13. kérdéseknél szignifikáns a különbség, az előbbieik javára.

Faktoranalízis

Faktoranalízist végeztünk külön-külön a fontossági és az elégedettségi tényezőkre. A KMO értékek 0,939 és 0,959, így nagy megbízhatósággal végezhető el a változók számának csökkentése. A 20 eredeti változóból hármat-hármat sikerült azonosítani, amelyek 63,7%-ban és 71,2%-ban magyarázzák az eredetiek szórását, így a társadalomtudományi területeken tapasztaltakkal ellentétben viszonylag alacsony az elveszett magyarázóerő mértéke. A faktorok kialakítását varimax rotációval végeztük el, hogy az új változók teljesen függetlenek legyenek egymástól. Az egyes faktorok értékelésénél az egyes csoportok egymáshoz viszonyított relatív értékek nagysága határozza meg, hogy az adott tényező milyen mértékben jelenik meg a célcsoportnál. Külön pozitívum, hogy a faktoranalízis megerősíti a Szociális Pillérek kihirdetésének struktúráját. Ez azt jelenti, hogy a Szociális csúcson a struktúra kialakításánál meghatározott tényezők adott csoporthoz rendelése szakmailag elfogadható, hiszen ugyanabba a blokkba tartozó kérdések a faktoranalízis alapján is összefüggnek a magyar válaszadók értékelései alapján.

Mindezek alapján megállapítható, hogy életkor szerinti bontásnál (2. ábra) a III. csoporttal való elégedettség, és az I-II. csoporttal való fontosságnál nincs szignifikáns különbség az egyutas varianciaanalízis eredménye (Levene p, Welch p és ANOVA p statisztikai értékek) alapján. Az I. csoport elégedettségénél a legnagyobb a különbség a legidősebb korosztály és a fiatalabb (46 év alatti) rétegek között. A nyugdíj előtt állók is alacsonyabb elégedettségi értékeket adtak. Ez természetesnek tekinthető, hiszen a munkaerőpiachoz hozzáférés esélyének érzékelése az idő előrehaladtával csökken, így az elégedettség mértékének is természetesen alacsonyabbnak kell lennie. Minél több időt töltött el valaki a munkaerőpiacon, a nyugdíjhoz közeledve annál inkább igaz, hogy a relatív alkupozíciója csökken, hiszen a munkaadó számára már potenciálisan rövidebb ideig áll rendelkezésre, mint aktív kolléga. Ezen feltevésünk beigazoldása továbbá megerősíti azt is, hogy a válaszadók konzisztensek voltak, és átgondolták az értékeléseiket.

2. ábra: A fontosság és elégedettség értékek fatkoranalízise (élektor szerinti bontásban)

Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján

Hasonló tendencia azonosítható a II. csoport elégedettségénél is, igaz, hogy ebben az esetben a 26-45 évesek is jóval kisebb értékeket adtak átlagosan, mint a 25 évesek vagy fiatalabbak. Az első két csoport jelentősen összefügg egymással, ebből adódik a korosztályok mentén megfigyelhető különbségek megléte. (Ez valószínűsíthetően a relatíve több lehetőség meglétére, valamint a napjainkban érzékelt munkaerőhiányra, a friss tudás iránti erőteljes igényre vezethető vissza.)

Az rendkívül pozitív, hogy a III. csoport elégedettségénél nincs eltérés életkorok mentén, azaz Magyarországon nem azonosítható ilyen jellegű különbség, életkor szempontjából az idősek és a fiatalok általánosságban hasonló státusszal rendelkeznek, hasonló ellátásban részesülnek. Természetesen más tényezők (foglalkozás, jövedelem stb.) mentén kialakulhatnak jelentős eltérések, azonban ez már nagyrészt az egyéni aspirációkon, a saját képességeken múlik nem pedig külső tényező (életkor) adottságán.

A fontosságok vizsgálatakor már megállapítottuk, hogy az első két csoportnál nem mutatható ki statisztikailag szignifikáns különbség, azaz ugyanolyan mértékben tartják fontosnak ezek meglétét a különböző korosztályok tagjai. Mindezek mellett már nem meglepő, hogy a III. csoportnál a többiekhez képest a nyugdíjasok tartják az ott felsorolt tényezőket sokkal kisebb mértékben fontosnak, a többi korosztálynál nincsen eltérés.

Az iskolai végzettség szerinti bontásnál markáns különbség van a legfeljebb alapvégzettségűek és a magasabb szinttel rendelkezők között, ugyanakkor az előbbieknél alacsony számosságukból adódóan az eltérés nem szignifikáns. Egyedül az I. csoport fontosság szerinti értékelésénél azonosítható jelentős különbség. Ezek szerint az esélyegyenlőség, hozzáférés a munkaerőpiachoz tényező a középfokú végzettségűek számára kevésbé fontos, mint a felsőfokú végzettségűek esetében.

Összegzés

A 2017. november 17-én, Göteborgban „Szociális csúcstalálkozó a tisztességes munkafeltételekről és a növekedésről: az EU szociális dimenziójának megerősítése” címmel tartott szociális csúcs jelentette a felmérésünk kiindulási pontját. A 3 téma köré csoportosított 20 szociális alapelvvel kapcsolatos fontossági és elégedettségi szinteket vizsgáltuk magyarországi egyetemisták, akadémiai szférában dolgozók, szakszervezeti tagok körében. Összesen 263 fő válaszait elemeztük életkor, legmagasabb iskolai végzettség (a minta ez utóbbi szerint jelentősen torzított, nagyon kevés válasz érkezett a legfeljebb alapfokú végzettségűektől) keresztváltozók mentén, valamint faktoranalízis segítségével.

Vizsgálatunk legfontosabb megállapításai, tényezői:

- A válaszadók a fontossági tényezőket szisztematikusan magasra értékelik, az elégedettséget alacsonyra, így leginkább a GAP értékek mutatják meg az egyes beavatkozási pontokat.
- Legfontosabbak az egészségügyi ellátás (9,72), a bérek (9,69), a gyermekgondozás és a gyermekek támogatása (9,59) és az időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak (9,50) elemek, de a legalacsonyabb tényező (lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára) is jóval 8-as feletti (8,33). Életkor alapján egyértelmű, hogy az idősek magasabbra, a legfiatalabbak alacsonyra értékelik az egyes szempontokat. Legmagasabb iskolai végzettség szerint a magasabb kvalifikációhoz nagyobb szintű elvárások párosulnak.

- Az elégedettségi szintek lényegesen alacsonyabbak, leginkább az egészséges, biztonságos munkakörnyezet, adatvédelem (5,19), a tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén (5,05) és a szociális védelem (4,93) szintje megfelelő, legkevésbé az egészségügyi ellátás (3,45), a bérek (3,72) szempontokat értékelték megfelelőnek. Életkor szerint a legfiatalabbak optimisták, a nyugdíjasok pesszimisták a megvalósulásukat tekintve. Iskolai végzettségénél a magasabb szint kisebb mértékű elégedettséget is jelent.
 - A GAP elemzésnél mindenhol szignifikáns az eltérés. A legnagyobb különbséget az egészségügyi ellátásnál (-6,27), a béreknél (-5,96), valamint az időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak elemeknél találhatjuk. A legkisebb eltérés a szociális védelemnél (-3,99) azonosítható. Életkor szerinti vizsgálatnál jól érzékelhetőek az egyes korcsoportok élethelyzetéből adódó sajátosságok. A nyugdíjasok az egészségügyi ellátásnál is látnak fajsúlyosabb beavatkozási pontokat, mint a szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel (-6,81), az oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás (-6,58), a gyermekgondozás és a gyermekek támogatása (-6,50), az esélyegyenlőség (-6,46) és a bérek (-6,46) kérdések. A legfiatalabb csoport esetében az egészségügyi ellátásnál a legjelentősebb az eltérés (-5,88), ezt követik a bérek (-5,48), az időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak (-4,66), az oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás (-4,23). A legmagasabb iskolai végzettség szerinti bontásnál a magasabb végzettséghez nagyobb mértékű eltérés is társul.
 - A 20 kérdés 3 csoportba történő tartozását faktoranalízis (az eredeti változókat három, egymástól független új tényezőbe alakította át) segítségével ellenőriztük. Az eredmények megerősítik a Szociális Pillérek kihirdetésének struktúráját. Életkor szerinti bontásnál az I. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz csoport elégedettségénél a legnagyobb különbség a legidősebb korosztály és a fiatalabb (46 év alatti) rétegek között található. A nyugdíj előtt állók is alacsonyabb elégedettségi értékeket adtak. Ez természetes, hiszen a munkaerőpiachoz hozzáférés esélyének érzékelése az idő előrehaladtával csökken. Hasonló tendencia azonosítható a II. méltányos munkafeltételek csoport elégedettségénél is, igaz, hogy ebben az esetben a 26-45 évesek is jóval kisebb értékeket adtak átlagosan, mint a 25 évesek vagy fiatalabbak. A III. szociális védelem és társadalmi befogadás esetében nincs érdemi különbség az egyes korosztályok véleménye között.
- A faktoranalízisnél iskolai végzettség szerint egyedül az I. esélyegyen-

lőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz fontosságánál van eltérés, ezek szerint az esélyegyenlőség, hozzáférés a munkaerőpiachoz tényező a középfokú végzettségűek számára kevésbé fontos, mint a felsőfokú végzettségűek esetében.

Zárásképpen kiemeljük, hogy ezen kezdeti felmérést és elemzést követően szükségesnek tartjuk a Szociális Pillérek magyarországi helyzetének mélyebb feltárását. A kutatás folytatásaként reprezentatív felmérést tervezünk az egyes társadalmi rétegek teljesebb bevonásával. Úgy véljük, hogy ez támogatja a Pillérek hazai megvalósítását, valamint segítséget nyújt a szakszervezetek, a munkaadók és a kormány közötti párbeszédhez is.

Irodalomjegyzék

- Cechin-Crista, P., Mihut, A., Dobrin, G. I., & Blaj, S. (2013). The Social Policy of the European Union. *International Journal of Business and Social Science*, 4 (10), 16-25. doi: <https://10.30845/ijbss>
- European Commission (1997a). *AGENDA 2000 For a stronger and wider Union*. Retrieved from https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf
- European Commission (1997b). *Treaty of Amsterdam Amending The Treaty on European Union, The Treaties Establishing The European Communities and Certain Related Acts*. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf> doi: <https://doi.org/10.18356/9871edf7-en-fr>
- European Commission (2010). *Communication from the Commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARRO-SO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- European Commission (2017). *Reflection Paper on the Social Dimensions of Europe*. COM(2017) 206 of 26 April 2017, Retrieved from http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1007_en.htm
- European Parliament (2000). *Lisbon European Council 23 and 24 March*

- 2000 Presidency Conclusions*. Retrieved from http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
- European Union (2017). *Special Eurobarometer 467 Report on Future of Europe Social Issues*. Eurobarometer. Retrieved from <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2179>
- Juncker, J-C. (2015). *State of the Union 2015*. Speech held on 9 September 2015, Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/publications/state-union-2015-european-commission-president-jean-claude-juncker_en
- László Gy. (2007). *Munkaerő-piaci politikák*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK).
- Official Journal (2007). *Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community*. Retrieved from http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19
- Official Journal (2012). *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
- Rodriguez, R., Warmerdam, J., & Triomphe, C. E. (2010). *The Lisbon Strategy 2000 – 2010 An analysis and evaluation of the methods used and results achieved*. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>